

10. Лосев А.Ф. Николай Кузанский и антично-средневековая диалектика / А.А.Тахо-Годи, Е.А.Тахо-Годи, В.П.Троицкий. А.Ф.Лосев – философ и писатель. – М.: Наука. 2003. – 396 с.

О.В. Александрова

«НЕІНШЕ» МИКОЛИ КУЗАНСЬКОГО ТА ЙОГО ТЕОРЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЛЯ ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

В статті розглянуті два підходи щодо інтерпретації «неіншого» Миколи Кузанського у філософських дослідженнях О.Ф. Лосева і Х.Шталь.

Ключові слова: неінше, єдине, інше, платонізм, християнська апофатика, діалектика.

O. Aleksandrova

"THE NON-OTHER" OF NICOLAS OF CUSA AND ITS THEORETICAL POTENTIAL FOR THE HISTORY OF PHILOSOPHY

The article analyses the two approaches of interpretation of "non-other" of Nicholas of Cusa in philosophical studies of O.Losyev and G. Shtal.

Key words: "the non-other", unique, different, Platonism, Christian apophatic, dialectic.

УДК 001.19 (045)

Л.Г. Дротянко

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОСТНЕКЛАСИЧНОЇ НАУКИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Національний авіаційний університет

Анотація. У статті досліджується трансформація функцій науки в процесі зміни типу наукової раціональності в умовах становлення інформаційного суспільства. Обґрунтовується вплив соціально-культурних факторів на функціональні трансформації постнекласичної науки.

Ключові слова: наукова раціональність, постнекласична наука, функції науки, інформаційне суспільство.

Вступ

Наука як відносно самостійний суспільний феномен за більше ніж 350-літнє функціонування пройшла складний і суперечливий шлях від захоплення суспільства її дивовижними результатами у пізнанні світу через антисциєнтизм після кривавої Другої світової війни з її засобами масового знищення і виникнення глобальних, які пов'язувалися саме з науковими розробками, до більш зваженої оцінки її ролі у бутті соціуму. Філософи, соціологи, культурологи й представники інших соціально-гуманітарних наук впродовж десятиліть ведуть наукову дискусію щодо ролі науки в різних соціальних практиках на різних історичних етапах розвитку суспільства і самої науки. Одностайної оцінки цієї ролі немає, та й не може бути, зважаючи на відмінність і у філософсько-світоглядних позиціях дослідників, і у визнанні ними тих чи інших соціокультурних факторів у якості пріоритетних у суспільному поступі.

Систематизація й класифікація існуючих методологічних, філософсько-світоглядних, соціологічних та інших підходів до рецепції ролі і функцій науки в суспільстві, до визначення впливу основних її структурних компонентів на внутрішню динаміку самої науки, а також місця соціокультурних факторів у її розвитку сприяли зміні філософсько-методологічної парадигми осмислення феномену науки в останні десятиліття минулого століття. Зокрема, плідними виявилися дослідження В.С. Стьопіна, які стосувалися революцій у самій науці, що вели до зміни типу наукової раціональності й на рубежі XX і XXI століть сприяли формуванню постнекласичної раціональності. Філософ обґрунтував, що «засади науки виступають, з одного боку, компонентом внутрішньої структури науки, а з другого – її інфраструктури, яка опосередковує вплив на наукове пізнання соціокультурних факторів і включення наукових знань у культуру відповідної історичної епохи» [1, с.11]. Сучасну історичну епоху справедливо називають інформаційною, що

відповідає як посиленню ролі інформатики й інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку самої науки, так і повсюдному використанню цих технологій у соціальних практиках.

Зазначене актуалізує необхідність виявлення співвідношення між формуванням постнекласичного типу наукової раціональності та становленням інформаційної епохи у розвитку людства, а також трансформацій у функціях науки в умовах інформатизації суспільства, що й виступає метою даної статті.

Аналіз досліджень і публікацій

Як відомо з філософсько-методологічної літератури, історичну періодизацію науки за типами наукової раціональності здійснив саме В.С. Стьопін. Починаючи з 90-х років XX століття, він опублікував кілька наукових праць, у яких обґрунтував, що розвиток сучасної науки відбувався через 4 глобальні революції: перша з них відбувалася у XVII столітті й знаменувала собою становлення класичного природознавства; друга з них на рубежі XVII-XVIII століть означала формування дисциплінарно організованої науки; третя – з кінця XIX по середину XX століття – сприяла становленню некласичного природознавства; в ході четвертої – з останньої третини XX століття – відбувалося становлення постнекласичної науки (виділено В.С. Стьопіним) [Там само, с.619-626]. Відповідно до цих глобальних наукових революцій, на його переконання, в історії науки формувалися історичні типи наукової раціональності – класична, некласична і постнекласична [Там само, с.632].

Спираючись на дану типологію, вітчизняні філософи й методологи науки досліджували особливості її прояву в тих чи інших конкретних науках. Вони не обмежувалися застосуванням даної методології лише природничими науками, але й застосовували її до осмислення етапів розвитку соціально-гуманітарних наук. Цим питанням займалися В.І. Аршинов, В.Г. Буданов, І.С. Добронравова, В.В. Кізіма, О.М. Князева, Л.О. Мікешина, Б.І. Пружинін, В.М. Порус, М.О. Розов, В.А. Рижко, І.З. Цехмістро та інші.

Осмилення специфіки інформаційного суспільства як суспільства знань знайшло відображення в працях Д. Белла, М. Кастельса, Ж.-Ф. Ліотара, В.В. Ляха, В.І. Онопрієнка, Е. Тоффлера, Ф. Уебстера, Ф. Фукуями, С.М. Ягодзінського і багатьох інших зарубіжних та вітчизняних дослідників. Своєрідним підсумком цих досліджень стала праця Ф. Уебстера «Теорії інформаційного суспільства» [2]. У ній він показав, що далеко не всі дослідники інформаційної епохи у поступі суспільства вказували саме на роль науки, теоретичного знання як визначальної риси цієї епохи. Проте в більшості досліджень основних характеристик інформаційного суспільства трансформація функцій науки, зокрема заснованої на постнекласичному типі наукової раціональності, майже не аналізувалась.

Основна частина

Ні у науковців, ні навіть у пересічних громадян не викликає сумніву той факт, що наука відігравала в минулому і відіграє в сучасному суспільстві одну з провідних ролей. Справді, з моменту органічного поєднання науки, техніки і виробництва ще у XVIII столітті результатами наукового пізнання широко користуються всі люди на роботі, у побуті, проводячи дозвілля. Проте більш глибоке осмилення функцій науки у бутті соціуму розпочалося лише наприкінці XIX століття. До тих пір самі науковці, зокрема Ф. Бекон і Р. Декарт вбачали мету науки в тому, щоб опанувати природу і вдосконалювати розум людини, застосовуючи, як відомо, для цього різні, а то й протилежні, методи. Разом із тим, у обох цих учених і філософів можна знайти міркування про практичну функцію науки. Так, Ф. Бекон у писав, що перед наукою стоїть завдання здійснювати приписи практиці [3, с.70]. А Р. Декарт відзначав практичну роль математики: «...В математичних науках є... винаходи, здатні принести значну користь, задовольняючи допитливість, полегшуючи всі ремесла і скорочуючи працю людини» [4, с.262]. Тобто вже в період зародження класичного природознавства вчені замислювалися не лише про пізнавальну функцію науки, але й про її соціальну роль.

Якщо ж узагальнити, якими функціями наділяли науку в її класичний період, то треба відмітити, що в XVII-XVIII століттях наукове знання виконувало світоглядно-просвітницьку функцію. Вже з кінця XVI століття успіхи в класичному природознавстві, яке тільки-но зароджувалося, сприяли секуляризації суспільної свідомості. Релігія поступово витіснялася наукою, «спрямованою на земне облаштування людини за допомогою залежної від неї техніки. Цей план великого оновлення, висунутий Ф. Беконом, підтриманий і розвинутий Р. Декартом та іншими, і став основою проекту нового часу (модерну)» [5, с.196]. По суті можна говорити про те, що віра в науку, в її безмежні можливості в Новий час задала вектор поширення атеїстичного й матеріалістичного світогляду, й особливо в епоху Просвітництва.

Класичне природознавство сформувало основні методологічні підходи до визначення функцій науки загалом, оскільки соціально-гуманітарне знання в той історичний період ґрунтувалося саме на методах і принципах природничих наук і не могло суттєво вплинути на формування поглядів на роль науки

в суспільстві. Власні методологічні засоби суспільні науки напрацювали лише наприкінці XIX століття, коли в природничих науках відбувався перехід від предметної до проблемної орієнтації й розпочався процес становлення некласичного типу наукової раціональності.

У класичний період розвитку науки однією з важливих її функцій була освітня, адже виробництво вимагало освічених інженерних кадрів, що супроводжувалося зародженням політехнічних шкіл і інститутів, для викладання в яких запрошувалися вчені з різних природничих і математичних галузей науки. Наука, починаючи з епохи Просвітництва, завжди легітимізувалась через вищу освіту, тому не випадково проблемами останньої опікувалися найвидатніші мислителі в різні історичні періоди й у різних країнах.

Формування некласичної науки ще більше загостило увагу вчених до виконання освітньої функції, адже на порядок денний була поставлена проблема адаптації системи освіти до запитів індустріального виробництва. В цьому контексті ланцюжок «наука – техніка – виробництво» міг бути неперервним лише за умов його проходження через освітні заклади, які були покликані забезпечувати такий рівень освіти, який би відповідав рівню розвитку науки. Але освітня функція науки на її некласичному етапі стала важливою в самій науці. Особливо в XX столітті наукова діяльність набула колективного характеру, коли суттєву роль у розвитку наукового знання почали відігравати наукові школи. Освітня функція науки в діяльності останніх полягала не в тому, щоб навчити молодих науковців методиці дослідницької діяльності, а в тому, щоб забезпечити наступність у розвитку наукового знання від покоління до покоління засобами особистісного спілкування маститих учених із науковою молоддю. У такий спосіб здійснюється «кумулятивно-прогресивний процес» [Там само, с. 201] прирощення наукового знання.

На трансформації освітньої функції науки наприкінці XX століття вказував П. Дракер, який проаналізував динаміку зростання цінності освіти у США за період з 50-х по 90-ті роки XX століття. В результаті він дійшов висновку, що традиційні «фактори виробництва» – природні ресурси, робоча сила і капітал – нині набувають другорядного значення, бо їх можна одержати, якщо є необхідні знання. Тому «знання тепер використовуються для виробництва знання» [6, с.95]. Це, у свою чергу, на його думку, дозволяє визначити, які нові знання потрібні, чи доцільним є отримання таких знань і що треба здійснити, щоб забезпечити ефективність їх використання. Виконанням цієї місії знову ж таки здатна лише наука, маючи в своєму арсеналі відповідні засоби.

У процесі переходу науки від некласичного до постнекласичного етапу суттєво посилюється її соціальна функція. Дослідники так чи інакше змушені торкатися не лише проблеми істинності одержаних знань, але й оцінювати їхній вплив на зміну соціальних умов існування кожної людини та суспільства загалом. Тобто ставиться завдання виявити рівень економічної, а також соціально-культурної ефективності наукових знань. Як справедливо зазначає Ж.-Ф. Ліотар, «знання знаходить свою обґрунтованість не в собі самому, не в суб'єкті, який розвивається

через актуалізацію своїх можливостей пізнання, а в практичному суб'єкті, яким є людство» [7, с.87]. Він пише, що наука стає продуктивною силою саме у період органічного її поєднання з капіталом, який забезпечує інвестиції в наукові розробки, які, в свою чергу, гарантують прибуток. [Там само, с.110]. У будь-якому випадку наукові дослідження мають соціальну цінність, оскільки рішуче впливають як на економічний розвиток, так і на духовне буття соціуму.

Сучасний американський філософ науки М. Томпсон, аналізуючи трансформацію соціальної ролі науки в сучасному суспільстві, обґрунтовує думку, що вчені покликані здійснювати інтерпретацію наукових даних, наприклад, для оцінки безпеки того чи іншого продукту харчування або впливу на здоров'я людини тривалого користування мобільним телефоном. Адже громадськість переконана, що наука на все дасть відповідь. Людям важливо знати професійну думку про те, що таке «шкідливість для здоров'я» чи «прийнятний ризик» [8, с.273-274], коли вони користуються тими чи іншими практичними результатами наукової діяльності вчених.

Трансформації соціальної функції постнекласичної науки формує нові засади діяльності вчених у самій науковій сфері. Справедливим є твердження В.М. Поруса щодо нових векторів сучасних і майбутніх наукових досліджень. Так, він пише, що проблеми інтелектуальної й соціальної відповідальності, морального вибору, особистісні аспекти прийняття рішень, які мають суттєві наслідки для всього соціального контексту, в який занурена наука і технологія, проблеми морального клімату в «мислительних колективах» (В.М. Порус) набувають власне теоретико-пізнавального сенсу [9, с.129-130]. Справді, в сучасних наукових роботах усе частіше дослідники звертаються до осмислення моральної й соціальної відповідальності вчених, особливо в природничих і технічних галузях науки. Про це пише В.І. Онопрієнко в статті, присвяченій осмисленню ризиків, пов'язаних із застосуванням нових мегатехнологій: інформаційних, біо-, нано-, когнітивних і соціогуманітарних [10, с.28]. Отже, зазначає дослідник, суспільство знань саме породжує ризики, які пов'язані з неповнотою самого знання. Тобто наука і породжені нею технології, з одного боку, покликані покращувати людське життя, а з іншого – сприяти наростанню невизначеності майбутнього [Там само, с.29]. Тому автор наполягає на дослідженні антропологічного аспекту новітніх технологій. У цьому контексті можна стверджувати, що трансформація соціальної функції постнекласичної науки посилює її людиновимірний характер.

В умовах повсюдної інформатизації суспільства однією з найважливіших стає інформаційна функція науки. Так, П. Дракер зазначає, що «знання сьогодні – це інформація, яка має практичну цінність, що слугує для одержання конкретних результатів. Причому результати виявляються поза людиною – в суспільстві, економіці чи в розвитку самого знання» [6, с.99]. Таку ж думку висловлює і японський учений-економіст Т. Сакайя, вважаючи, що більшість технічних інновацій, свідками прогресу яких ми є сьогодні, спрямовані на зменшення залежності від матеріальних цінностей шляхом забезпечення все більшої їхньої диверсифі-

кації і зростання масштабів інформаційних послуг [11, с. 360]. А ці останні стають все більш залежними від темпів розвитку інформаційної техніки. Це є свідченням того, що в інформаційному суспільстві змінюється сама сутність економічних цінностей: провідними в економічному відношенні є вже не компанії, які володіють великими матеріальними ресурсами й активами, а інтелектуальні компанії на зразок американської «Майкрософт».

Отже, наукова інформація стає найціннішим суспільним капіталом. Але накопичення інформації вимагає відповідних засобів і технології її обробки та передачі туди, де вона необхідна. Найважливішим засобом обробки інформації з кінця 80-х років стали комп'ютери, які породили сучасну інформаційну революцію. Винайдення напівпровідникової інтегральної схеми, і особливо мікропроцесора, здійснило величезний вплив на всі сфери суспільного життя – науку, економіку, політику, державне управління, засоби масової інформації, мистецтво і т.д. При цьому телефон не замінює телеграфу, а виникає їхній своєрідний синтез на базі комп'ютерних технологій, внаслідок чого формується телекомунікаційна система зв'язку; телебачення не замінює радіо, а, поряд з удосконаленням можливостей останнього, стало неодмінним атрибутом сучасного суспільства, через який здійснюється розповсюдження інформації на всю земну кулю і відбувається масовий вплив на суспільну свідомість, у тому числі й маніпулювання нею. Це лише деякі приклади, які вказують на те, що процес переходу сучасної цивілізації до етапу інформаційного суспільства став незворотним. І в цьому контексті піддається трансформації інформаційна функція науки.

Посилення інформаційних процесів у всесвітньому масштабі накладається на глобалізацію, що охопила всі народи і континенти. У зв'язку із цим учені й філософи вважають, що розвиток інформаційних технологій приведе в майбутньому до формування Колективного Розуму. Зокрема таку ідею висловив М.М. Моїсєєв. Він пише: «Саме завдяки взаємодії локальних інтелектів, обміну інформації між ними виник феномен Колективного Інтелекту і колективної пам'яті. Саме завдяки можливостям отримання, накопичення і передачі знань стало можливим перетворення стада «розумних» тварин на людське суспільство» [12, с.438-439]. Він справедливо вважає, що сучасні швидкості поширення інформації та її обміну між людьми на різних континентах сприяють виробленню спільних оцінок подій, що відбуваються у світі, та зрештою приведе до «формування загальнолюдського менталітету» [Там само, с.440] і здатності прийняття колективних рішень. Отже, можна зробити висновок, що тут ідеться не просто про інформаційну функцію науки з метою поширення знань, а про інформацію як соціально-культурне явище в контексті розвитку наукового знання та його вплив на всі сфери суспільного буття.

Мабуть, це мав на увазі й С.Б. Кримський, коли писав, що «інформаційно-кооперативна соціального інтелекту нашого часу розкриває оперативні-процедурні можливості нового мислення і дає можливість зв'язати його як із новими типами соціально-культурної діяльності, так і з теорією рішень –

прикладною методологією подолання проблемних ситуацій, породжених науково-технічною революцією» [13, с.203]. Філософ попереджав, що можливість науки та впровадження її відкриттів у соціальні практики не повинні бути неконтрольованими суспільством, оскільки необхідно враховувати найменші ризики практичного проникнення наукової інформації в усі пори суспільства.

Отже, метою сучасної постнекласичної науки є не стільки когнітивна цінність знання про зовнішній стосовно людини світ, скільки визначення пріоритетів соціально-культурного характеру. Така зміна орієнтацій науки приводить до того, що «об'єктивно істинне пояснення й описування стосовно «людиновимірних» об'єктів не лише допускає, але й передбачає залучення аксіологічних факторів до складу пояснюючих положень» [14, с. 186], посилюється етизація науки, її спрямованість на загальногуманістичні ідеали й цінності людства. Тому можна говорити, що постнекласична наука виконує гуманістичну функцію, оскільки «наукові здобутки, особливо побудовані на їхніх підставах технології, стають гуманітарно значимими, бо вони впливають не тільки на вирішення якихось часткових проблем, а тих, що визначають буття людини, сенси її існування» [15, с. 222].

Гуманістична функція постнекласичної науки посилюється й завдяки трансформації методологічної свідомості вчених, які усвідомлюють свою відповідальність перед суспільством за реалізацію наукових відкриттів. Як справедливо пише М.Овчинников, «історія науки ХХ століття наочно демонструє «розплющення» свідомості у тих діячів науки, які настільки обмежили свій горизонт бачення винятково галуззю своєї науки, що втратили здатність бачити людський світ» [16, с.166]. Дослідник тут мав на увазі саме виконання вченими гуманістичної функції науки.

Гуманістичного характеру набуває й комунікативна функція науки, особливо в умовах інформатизації всіх соціальних практик і повсюдного проникнення Інтернету. Комунікативна функція науки завжди мала місце в історії її розвитку і функціонування в соціумі. Проте гуманістичний контекст цієї функції науки вносить суттєві зміни. М. Маклюен зазначав свого часу, що наука звернулася, накінець, до вивчення самої мови як засобу комунікації, який надає упорядкованої форми повсякденному життю, так що суспільство починає виглядати як лінгвістичне відлуння, або повторення мовних норм» [17, с. 59]. Сформувалася специфічна культура Інтернет-комунікації, яка ґрунтується на дотриманні певних етичних норм спілкування.

Засади етосу Інтернет-комунікації, як зазначає один із перших дослідників історії Інтернету М. Кастельс, формувала техноеліта. Він зазначає: «Щоб користуватися повагою як член співтовариства і до того ж сати статус авторитетної особи, технологи повинні керуватися формальними й неформальними правилами співтовариства й не використовувати спільні ресурси (знання) або делеговані ресурси (інституційні посади) лише для власної користі, поза зростанням загального блага від удосконалення технологічної майстерності завдяки роботі та навчанню в мережі... Отже, культура Інтернету вкорінена в науковій традиції спільного прогресу в

науці, репутації наукової досконалості, експертній оцінці колег та відкритості всіх результатів наукового дослідження, при належній повазі до авторів кожного відкриття» [18, с.38]. Очевидно, що комунікативна функція науки поширюється на все Інтернет-товариство, а не лише на вчених, оскільки від усіх користувачів Мережі вимагається дотримання етичних норм у процесі спілкування, хоча комуніканти можуть особисто й не бути знайомими.

Загальновизнаною серед дослідників сутності і функцій Інтернет-мережі є думка, що в самій Мережі не відбувається народження нового знання, але вона дозволяє будь-якому користувачеві поглиблювати свої знання через комунікацію. Не просто знаходити ту чи іншу потрібну інформацію, в тому числі й наукову, а вступати в діалог із багатьма користувачами, висловлювати власну позицію, не боячись будь-яких переслідувань і негативних оцінок. Єдиною вимогою в процесі такої комунікації є дотримання правил культури спілкування. Вчені з різних країн і континентів у процесі віртуальної комунікації мають можливість апробації своїх наукових результатів на базі майже безмежної аудиторії вчених і практиків, зацікавлених у відповідних знаннях.

Висновки

Проведене вище дослідження функціональних трансформацій науки на її постнекласичному етапі виявило кілька специфічних рис.

По-перше, міждисциплінарний характер постнекласичної науки привів до трансформації когнітивної функції, що виразилося у переході до розробки комплексних наукових програм, реалізація яких «породжує особливу ситуацію зрощення в єдиній системі діяльності теоретичних та експериментальних досліджень, прикладних і фундаментальних знань, інтенсифікації прямих і зворотних зв'язків між ними» [1, с. 627]. Це сприяло створенню всебічної наукової картини світу спільними засобами природничих, соціально-гуманітарних і технічних наук.

По-друге, трансформуються інформаційна функція постнекласичної науки. Вона пов'язана не стільки з проникненням наукового знання в усі сфери суспільного життя (інформування), скільки з необхідністю постійного освоєння нового наукового знання з метою самореалізації особистості через оволодіння новими спеціальностями, які ґрунтуються на використанні сучасних технологій, а також свідомого прийняття чи, навпаки, неприйняття нових культурних феноменів, які входять у життя суспільства через сучасні інформаційно-комунікаційні системи. Отже, на етапі постнекласичної науки інформація постає найціннішим суспільним і особистісним капіталом.

По-третє, трансформація інформаційної функції постнекласичної науки впливає на виконання нею й освітньої ролі. Слушний висновок у цьому контексті робить В.В. Лях, який зазначає, що «освіта, яка обслуговуватиме інформаційну економіку, має бути спрямованою на підготовку творчого працівника, з розвиненою уявою й інноваційним підходом до поставлених завдань» [19, с. 34]. Ідеться про навчання студентів уміло користуватися інформаційно-комп'ютерними технологіями у процесі навчання на основі застосування індивідуального підходу.

По-четверте, суттєвих змін зазнає соціальна фун-

кція науки. Суспільство вимагає від учених проведення фахової наукової експертизи різноманітної продукції на безпечність її для здоров'я людей та існування природного середовища. Гостро ставиться питання про наукову розробку безвідходних технологій, які б поставили бар'єри для неконтрольованих викидів виробництва. Соціальна функція науки полягає і у визначенні ризиків, викликаних до життя самим розвитком наукового знання і сучасних високих технологій, породжених, породжених наукою.

По-п'яте (і це є найголовнішим), усі функції постнекласичної науки переплітаються між собою й посилюють одна одну. Зокрема гуманізація науки сприяє кращому виконанню нею соціальної й комунікативної функцій. І разом із тим, комунікативна функція все більше набуває етичного забарвлення, накладаючи заборони на використання наукових знань із корисливою метою. Тим самим трансформується й інформаційна функція науки, оскільки отримання наукової інформації стає більш доступним за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Список літератури

1. Степин В.С. Теоретическое знание / В.С.Степин. – М.: Прогресс-Традиция, 2003. – 744 с.
2. Узбстер Ф. Теории информационного общества / Ф.Узбстер. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 400 с.
3. Бэкон Ф. Великое Восстановление Наук / Ф.Бэкон // Бэкон Ф. Сочинения в двух томах. Т.1. – М.: Мысль, 1977. – 568 с.
4. Декарт Р. Рассуждение о методе / Декарт Р. Избранные произведения / Р.Декарт. – М.: Госполитиздат, 1950. – С.257-317.
5. Визгин В.П. Границы новоевропейской науки: модерн / постмодерн // Границы науки / В.П.Визгин. – М.: ИФРАН, 2000. – С.192-227.
6. Дракер П. Посткапиталистическое общество // Новая постиндустриальная волна на Западе / Питер Дракер. – М.: Academia, 1999. – С. 67-100.

7. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна / Ж.-Ф.Лиотар. – М.: Институт экспериментальной социологии; СПб.: Алетейя, 1998. – 160 с.
8. Томпсон М. Философия науки / Мел Томпсон. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 304 с.
9. Порус В.Н. Рациональность. Наука. Культура / В.Н.Порус. – М.: Ун-т Российской академии образования, 2002. – 352 с.
10. Оноприенко В.И. Риски общества знаний и мегатехнологий / В.И.Оноприенко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1 (21). – К.: НАУ, 2015. – С.27-31.
11. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / Гор А., Дракер П., Кастельс М. / Под ред. В.Л.Иноземцева. – М.: Academia, 1999. – 640 с.
12. Моисеев Н.Н. Информационное общество: возможность и реальность / Н.Н.Моисеев. // Информационное общество. – М.: АСТ, 2004. – С.428-451.
13. Сергей Крымский: Мудрецы всегда в меньшинстве / С.Б.Крымский; сост. Д.С.Бурого. – К.: Издательский дом Дмитрия Бурого, 2012. – 400 с.
14. Современная философия науки: знание, рациональность, ценности в трудах мыслителей Запада. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Логос, 1996. – 397 с.
15. Рижко В.А. Концептуальні зрушення в науці та проблеми їх ідентифікації // Totallogy. Постнекласичні дослідження. – К.: ЦГО НАН України, 1995. – С. 212-229.
16. Овчинников Н. Ф. Знание и сознание в деятельности ученого // Социокультурный контекст науки / Н.Ф.Овчинников. – М.: ИФРАН, 1998. – С.163-183.
17. Маклюэн М. Понимание Медиа: Внешние расширения человека / Маклюэн Маршалл. – М.: «Гиперборея», «Кучково поле», 2007. – 464 с.
18. Кастельс М. Интернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства / Мануель Кастельс. – К.: Ваклер, 2007. – 304 с.
19. Лях В.В. Інформаційне суспільство і пошуки нової освітньої парадигми / В.В.Лях // Вісник Національного авіаційного університету Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип.1 (7). – К.: НАУ, 2008. – С.29-34.

Л.Г. Дротянко

ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ТРАНСФОРМАЦИИ ПОСТНЕКЛАССИЧЕСКОЙ НАУКИ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

В статье исследуется трансформация функций науки в процессе изменения типа научной рациональности в условиях становления информационного общества. Обосновывается влияние социально-культурных факторов на функциональные трансформации постнеклассической науки.

Ключевые слова: научная рациональность, постнеклассическая наука, функции науки, информационное общество.

L. Drotynko

FUNCTIONAL TRANSFORMATIONS OF POSTNONCLASSICAL SCIENCE IN THE INFORMATION SOCIETY

The article examines the transformation of the functions of science in the process of changing of the type of scientific rationality under the conditions of formation of Information society. The influence of socio-cultural factors on the functional transformation of postnonclassical science is grounded.

Keywords: scientific rationality, post-nonclassical science, functions of science, Information society.

УДК 141.33: 248

Л.Г. Конотоп

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТВОРЧОСТІ Л. ШЕСТОВА ЯК ФІЛОСОФСЬКО-РЕЛІГІЄЗНАВЧА ПРОБЛЕМА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Анотація. Стаття присвячена проблемі філософської та релігійнознавчої інтерпретації. В якості головного об'єкта такої інтерпретації обрано творчість видатного філософа – Л.Шестова. Саме його філософія, яку він позначив як «мандрівку по людських душах», привертає особливу увагу й дотепер.

Ключові слова: людина, філософія, релігія, інтерпретації, екзистенціалізм, Біблія, Кабала, містика, містицизм, міф, світ

Вступ

Повноцінне прочитання і розуміння філософії Льва Шестова неможливе без спеціального дослідження

особливого проблемного поля його творчості, яке ним самим іменувалося як «мандри по душах», а по суті своїй мало хоча і своєрідний, але